कक्षा – सप्तमी

समयः – 2.30 घंटा   पूर्णांकाः– 60

विषय:- संस्कृतम्

सामान्य-निर्देशा:-

1 **अस्मिन प्रश्नपत्रे चत्वार: भागा: सन्ति-**

2	**अपठित-अवबोधनम्**	**06**
3	**रचनात्मक-कार्यम्**	**12**
4	**अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्**	**18**
5	**पठित-अवबोधनम्**	**24**

2 सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या: सन्ति।

3 प्रश्नानाम् समाधानम् संस्कृतभाषायाम् कुरुत।

खंड क   अपठित-अवबोधनम्। (6 अङ्काः)

एकदा गंगातटे गोस्वामी परमेश्वरस्य नामस्मरणकार्ये मग्न: आसीत्। तदा एकः भिक्षुकः आगत्य भिक्षाम् अयाचत्। गोस्वामी अवदत्-"मम समीपे भिक्षापात्रम् विहाय किमपि नास्ति। परंतु अद्य मया नद्या: तीरे एकः मणि: प्राप्त: स तु दूरे सिकतासु क्षिप्तवान् । त्वं तं नेतुम् शक्नोसि।" भिक्षुकः मणिम् तु प्राप्तवान् परन्तु सहसा तस्य हृदये ज्ञानोदय: जात:। गोस्वामिनम् नत्वा सः उवाच-"भगवन्! त्वं एनम् मणिम् मृत्तिकातुल्यम् मत्वा अक्षिप:। कथमहम् तं स्वीकरोमि । दीक्षाम् मे देहि भगवन्।"

प्रश्ना:.

https://www.evidyarthi.in

1 एकपदेन उत्तरत- **1/2**x4=**2**

क कस्य हृदये ज्ञानोदय: जात: ? ....

ख़ गोस्वामी कुत्र नामस्मरणम् करोति स्म ?...

ग गोस्वामिना मणि: कुत्र क्षिप्त: ? ....

घ भिक्षुकः कं भिक्षाम् दातुम् प्राथितवान् ?...

2 पूर्णवाक्येन उत्तरत-––– **1**x2=**2**

1 भिक्षुक: गोस्वामिनम् किं आयाचत् ?

–––।

2 गोस्वामी मणिम् केन तुल्यम् मत्वा अक्षिपत् ?

–––।

3 यथानिर्देशम् उत्तरत | 2

क त्वं एनं मणिम्मृतिकातुल्यं मत्वा अक्षिप: इति वाक्ये सर्वनामपदम् कस्मै प्रयुक्तम् ?

(अ)गोस्वामिने (ब)भिक्षुकाय

(स)मणये (द)गंगायैमत्स्य

ख मृतिकातुल्यं इति पदम् कस्य विशेषणम् ?

(अ) मणे: (ब) ज्ञानस्य

(स) भिक्षुकस्य (द) जलस्य

ग शक्नोसि इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?

evidyarthi
https://www.evidyarthi.in

(अ) भिक्षुकः (ब) गोस्वामी

(स) त्वं (द) त्रिषु न कोपि

घ त्यकत्वा इत्यर्थे किं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(अ) विहाय (ब) क्षिप्तः

(स) गत्वा (द) मग्नः

खण्ड (ख) रचनात्मककार्यम् (12 अङ्काः)

प्रश्न 2 चित्रम् दृष्ट्वा मंजूषातः पदानि च प्रयुज्य संस्कृते चतुः वाक्यानि रचयत| 2x4=8

1 ....

2 ....

3 ....

4 ....

https://www.evidyarthi.in

प्रश्न 3 अधोलिखितपदानि आधृत्य वाक्यानि रचयत | 1x4 =4

1 प्रश्ना: ....

2 नवीन: ....

3 प्रात: ....

4 आगच्छति ....

खण्ड (ग) अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (18 अङ्काः)

प्रश्न 4 मंजूषातः समानार्थक-पदानि चित्वा लिखत | 1/2 x 8= 4

मंजूषा-

-	परस्य	दुःखं	आत्मानम्	बाधितः	परिवार:	संपन्नम्	त्यक्त्वा	संपूर्ण

स्वकीयम् -----------------

अवरुद्ध: ------------------

कुटुंबम् -------------------

अन्यस्य --------------------

अपहाय ---------------------

समृद्धम् --------------------

कष्टम् ---------------------

निखिले ----------------------

https://www.evidyarthi.in

प्रश्न 5 –उदाहरण-अनुसारम् पदानाम् विभक्तिम् वचनम् च लिखत । 1x5=5

पदानि	विभक्तिः	वचनम्
यथा-संस्कृतेः	षष्ठी	एकवचनम्
गतिः	-----------	------------
नीतिम्	-------------	-------------
सूक्तयः	--------------	-------------
शांत्या	--------------	-------------
मतिषु	---------------	---------------

प्रश्न 6 -कोष्ठकेभ्यः समुचितानि पदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत । ½ x 4=2

;क) अहं प्रातः ---------------- सह भ्रमणाय गच्छामि। (पित्रा/पितुः)

(ख) बाला आपणात् ------------- फलानि आनयति । (भ्रातुः/भ्रात्रे)

(ग) कर्मकराः सेतोः निर्माणस्य ------------ भवन्ति। (कर्तारम्/कर्तारः)

(घ) मम ----------- तु एतेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि अददात्। (पिता/पितरः)

प्रश्न 7 – भिन्नवर्गस्य पदानि चित्वा लिखत । ½ x 4=2

(क) पत्राणि पुष्पाणि फलानि मित्राणि

(ख) जलचरः खेचरः भूचरः निशाचरः ।

(ग) गावः सिंहाः कच्छपाः गजाः।

(घ) मयूराः चटकाः शुकाः मण्डूकाः।

evidyarthi
https://www.evidyarthi.in

प्रश्न 8 कोष्ठकात् उचितम् पदम् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत | ½ x 4=2

1---------- बालिका मधुरम् गायति। (एकं एका एकः)

2----------कृषका: कृषिकर्माणि कुर्वन्ति। (चत्वार: चतस्र: चत्वारि)

3 ---------पत्राणि सुंदराणि सन्ति। (एतम् एते एतानि)

4 धेनवः दुग्धम् --------- । - (दादाति दादति ददति)

प्रश्न 9 विलोमपदानि योजयत । 3

उन्नतः	पृथिव्याम्
गगने	असुंदरः
सुन्दरः	अवनतः
चित्वा	शोकः
दुःखी	विकीर्य
हर्षः	सुखी

खण्ड (घ) पठितावबोधनम् (24)

प्रश्न 10- श्लोकाशान् योजयत | 1X5= 5

क	ख
विद्या राजसु पूज्यते न हि धनम्	हारा न चन्द्रोज्ज्वलाः।
केयूराः न विभूषयन्ति पुरुषम्	न भ्रातृभाज्यम् न च भारकारि।

evidyarthi
https://www.evidyarthi.in

न चौरहार्यं न च राजहार्यम्   या संस्कृता धार्यते।

सत्कारायतनम् कुलस्य महिमा   विद्याविहीनः पशुः।

वाण्येका समलंकरोति पुरुषम्   रत्नेर्विना भूषणम् ।अन्षं

प्रश्न 11   निम्नलिखितम् गद्याशं   पठित्वा प्रदत्त.प्रश्नान् उत्तरत|

पुरा एकस्मिन् वृक्षे एका चटका प्रतिवसति स्म। कालेन तस्याः सन्ततिः जाता। एकदा कश्चित् प्रमत्तः गजः तस्य वृक्षस्य अधः आगत्य तस्य शाखाम् शुंडेन अत्रोटयत् । चटकायाः नीडम् भुवि अपतत् । तेन अंडानि विशीर्णानि । अथ सा चटका व्यलपत् । तस्याः विलापम् श्रुत्वा काष्ठकूटः नाम खगः दुःखेन तां अपृच्छत्- "भद्रे किमर्थम् विलपसि इति।

क   एकपदेन उत्तरत   ।   ½ x 2= 2

1   वृक्षे का प्रतिवसति स्म ?   ....

2   चटकायाः नीडम् कुत्र अपतत् ?   ....

3   का व्यलपत् ?   ....

4   खगस्य नाम किम् ?   ....

ख   पूर्णवाक्येन उत्तरत   ।   2

1   चटकायाः नीडम् कुत्र   अपतत् ?

....

2   चटकायाः विलापम् श्रुत्वा काष्ठकूटः किं अपृच्छत्?

....

https://www.evidyarthi.in

ग निर्देशानुसारं उत्तरत _ 1

<u>समयेन</u> इति स्थाने किं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ? ....

प्रश्न 12 निम्नलिखित-वाक्येषु रेखांकितानि पदानि आधृत्य प्रश्न-निर्माणम् कुरुत। 5

1 स्वधर्मात् <u>प्रमादम्</u> वयं न कुर्याम। ....

2 *कालेन <u>चटकायाः</u> संततिः जाता।* ....

3 *<u>गजस्य</u> वधेनैव मम दुःखम् अपसरेत्।* ....

4 <u>विद्या</u> राजसु पूज्यते। ....

5 <u>कर्मकराः</u> सेतोः निर्माणम् कुर्वंति। ....

<u>प्रश्न</u> 13 यथायोग्यम् संयोज्य लिखत । 2.5

क	ख
कौटिल्येन	अभ्युदयाय प्रेरयंति।
चिकित्साशास्त्रे	ज्ञानविज्ञानपोषकम्।
शून्यस्य आविष्कर्ता	अर्थशास्त्रम् रचितम्।
संस्कृतम्	चरकसुश्रुतयोः योगदानम्।
सूक्तयः	आर्यभटः।

प्रश्न 14 उचितवाक्यानाम् समक्षम् आम् अनुचितवाक्यानाम् समक्षम् न इति लिखत। 2.5

(क) धावनसमये अश्वः खादति। ---------------

(ख) उष्ट्रः पृष्ठे भारं न वहति। ---------------

(ग) सिंहः नीचैः क्रोशति। ---------------

https://www.evidyarthi.in

(घ) पुष्पेषु चित्रपतंगा: डयन्ते ----------------

(ङ) वने व्याघ्र: गर्जति। ----------------

प्रश्न 15 रेखांकितानि पदानि संशोध्य लिखत । 4

(क) गुरूं नमः। ——————————————————।

(ख) त्वं किं नाम। ——————————————————।

(ग) ते बालिकाः मधुरं गायन्ति । ——————————————————।

(घ) छात्राः कीड़ाक्षेत्रे कन्दुकात् खेलन्ति । ——————————————————।

evidyarthi
https://www.evidyarthi.in